

EKOTURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ – STANJE I PERSPEKTIVE

Marinko Mikić, MA, email: e-mail: reklame.mikic@gmail.com

Studio Mikić, 23 000, Zadar, Put Nina 143, Hrvatska

Prof. dr. sc. Duško Stić, mail: drdskonzultant@gmail.com

Internacionalni univerzitet Travnik

Sažetak: Danas, turizam kao industrija se suočava sa velikim promjenama u potražnji, novim uvjetima i povećanom konkurencijom, zbog čega masovni turizam više nije popularan kao ni klasična odredišta koja nude sunce i more kao turistički proizvod. Shodno predhodno navedenom Republika Hrvatska treba razvijati nove oblike turizma kao što je ekoturizam.

Do sada ekoturizam u RH prema ostvarenom turističkom prometu i prihodima spada u najniže oblike turizma iako postoji potencijal za razvoj ovog oblika turizma obzirom na prirodne ljepote koje posjeduje. Neki od problema razvoja ekoturizma jesu nerazumijevanje i neznanje, nerazvijena ekološka svijest, zatim loša infrastruktura te nedostatak investicija.

U ovom radu objasniti ćemo pojam, obilježja, karakteristike i vrste ekoturizma, te predstaviti stanje i perspektive razvoja ekoturizma na području RH.

Ključne riječi: turizam, ekoturizam, stanje, perspektive razvoja

ECOTURISM IN THE REPUBLIC OF CROATIA - SITUATION AND PERSPECTIVES

Abstract: Today, tourism as an industry is facing major changes in demand, new conditions and increased competition, which is why mass tourism is no longer as popular as the classic destinations that offer sun and sea as a tourist product. Accordingly, the Republic of Croatia needs to develop new forms of tourism such as ecotourism. So far, ecotourism in the Republic of Croatia is one of the lowest forms of tourism in terms of tourism turnover and revenue, although there is potential for the development of this form of tourism given the natural beauty it has. Some of the problems of ecotourism development are misunderstanding and ignorance, underdeveloped environmental awareness, then poor infrastructure and lack of investment.

In this paper, we will explain the term concept, characteristics and types of ecotourism, and present the state and prospects of ecotourism development in the Republic of Croatia.

Keywords: tourism, ecotourism, state, development perspectives

1.UVOD

U Republici Hrvatskoj turizam je grana koja ima najveću perspektivu te se najveći fokus stavlja na Jadransko more kao turistički resurs. Iz tog razloga najveći broj turističkih noćenja je upravo tijekom ljeta i traje par mjeseci. Da bi se produžila turistička sezona potrebno je proširiti turističku ponudu kroz nove selektivne oblike turizma. Jedan od oblika turizma koji prati suvremene trendove u razvoju turizma jeste ekoturizam koji je usko vezan i za ruralni turizam koji se međusobno nadopunjuju. Danas su turisti sve više ekološki osvješteni te zahtijevaju da je turistička ponuda zasnovana na netaknutom prirodnom okruženju u kombinaciji sa ekološki proizvedenom hranom. Obzirom da Republika Hrvatska ima bogatu floru i faunu, te dosta zaštićenih područja kao što su nacionalni parkovi i spomenici prirode ima potencijal za razvoj ekoturizma. Postoji niz primjera dobre prakse ekoturizma koje ćemo predstaviti u radu.

2. EKOTURIZAM

2.1. Pojam i osnovne obilježja

Prema Stić, D., (2018) ekoturizam označava ekološki i socijalno odgovoran turizam, odnosno putovanja s prirodnom komponentom. Pokret je usmjeren na očuvanje prirode i zdrava okoliša u okviru turističkih putovanja pa je osobito pogodan za razvoj turizma u slabo razvijenim kontinentalnim regijama te za održavanje zaštićenih područja. Razvoj ovog vida turizma pretpostavlja proizvodnju i turistički plasman ekološki proizvedene hrane i pića u smještajnim kapacitetima ruralnih obitelji ili putem autohtono osmišljenih ugostiteljskih objekata. Ciljni su tržišni segment osobe koje čitav odmor provode u ekoturističkom ambijentu, kao i osobe koje su sklonije samo kratkim izletima u ovakve ambijente.

Nacionalni parkovi, parkovi prirode te ostala atraktivna zaštićena područja, kao i različite i ekološki dobro očuvane prirodne ljepote, temeljni je resurs za razvoj ekoturizma te na njem utemeljenih različitih inačica ruralnog i seoskog turizma, održiva lovnog i ribolovnog turizma, planinskog odmora te izletničkog turizma. Međutim, takve lokalitete valja osobito pomnivo pripremiti i potpuno opremiti za prihvata i kvalitetan boravak većeg broja gostiju (osobito, proizvodnja zdrave hrane, smještajni kapaciteti, pješačka infrastruktura, sustav označavanja, odmorišni punktovi, prijevoz i slično).

2.2. Karakteristike i vrste

Glavne karakteristike ekoturizma prema Miljak, T., Bačić, L., Kitić, M. (2012) jesu:

- promicanje održive aktivnosti malog razmjera bliske prirodnom okolišu,
- opsluživanje pojedinačnih posjetitelja ili male grupe,
- naglasak na kakvoći proizvoda i personaliziranu uslugu,
- potiče veliko zanimanje za lokalni okoliš i lokalne proizvode,
- pomaže u promicanju odgovornog ponašanja i podizanju svijesti o potrebi zaštite prirode.

Dakle, prakticiranjem ekoturizma turisti žele što manje utjecati na područje koje su posjetili, a prihod od posjete će koristiti lokalna zajednica i oni ne razmišljaju o tome da dobiju što više za novac koji daju.

Načela na kojima se ekoturizam temelji prema TIES⁶¹ su:

- Minimizirati fizički, društveni i psihološki utjecaj,
- graditi ekološku i kulturnu svijest,
- osigurati pozitivno iskustvo za posjetitelje i domaćine,
- osigurati direktnu financijsku dobrobit,
- generirati financijsku dobrobit za lokalno stanovništvo i poduzetnike,
- posjetiteljima prenijeti iskustva kojima će se podići svijest o društvenim, ekološkim i političkim zbivanjima,
- dizajnirati, graditi i upravljati nisko utjecajnim sadržajima,
- upoznati prava i vjerovanja starosjedioca u zajednici te surađivati s njima.

Predviđa se da će se broj turista u ekoturizmu udvostručiti u narednih 20 godina prema WTO⁶² jer turisti sve više žele da dožive autentično iskustvo.

⁶¹ TIES (The International Ecotourism Society)- Organizacija je osnovana 1990. godine s idejom da se kroz turizam pomogne očuvanju i financiranju nacionalnih parkova. Osnovana je kao prva međunarodna neprofitna organizacija posvećena ekoturizmu kao alat za očuvanje i održivi razvoj.

⁶² WTO – Svjetska turistička organizacija.

Tabela 1. Dimenzije turizma koje se temelji na prirodi

Iskustvo i doživljaj	• Ovisnost o prirodi • Uključenost i interakcija • Interakcija s lokalnom zajednicom • Intenzitet uključenosti
Stil	• Razina korištenja infrastrukture • Tip i veličina grupe • Spremnost na potrošnju • Duljina boravka
Destinacija	• Dostupnost • Razvijenost • Vlasništvo • Ekološka osjetljivost

Izvor: Valentine, P.S., (1992), *Nature - based tourism review* u Weiler B., Hall C.M.; Special interest tourism, Belhaven Press, str. 109.

Vrste ekoturizma su nastale u skladu s strogoćom turista u pogledu ekoloških principa, fizičkim naporom koji je spreman podnijeti, intenzitetu prema pojedinim ekoturističkim atrakcijama. Prema tome ekoturizam može biti “soft” i “hard”.

Prema Bakan R., Jaković B. (2015), “hard” (strogi, čvrsti, tvrdi) ekoturisti imaju jako izražen interes za temeljni motiv putovanja i vrlo su često eksperti u pojedinim područjima. Spremni su iskusiti život lišen uobičajenog civilizacijskog komfora, putovati u otežanim uvjetima, upoznavati nepoznate kulture i doživjeti neobična iskustva, dok “soft” ekoturisti slični su uobičajenim turistima motiviranim prirodnim atrakcijama. Međutim, ekoturisti atrakcije žele doživjeti na poseban način uz dobru interpretaciju okoliša i edukativne sadržaje.

3. STANJE I PERPEKTIVE RAZVOJA EKOTURIZMA U RH

Republika Hrvatska ima raznovrsnu floru i faunu, kao i kulturnu tradiciju, s toga ovaj oblik turizma predstavlja perspektivu za razvoj turizma. Pored Jadranske obale i otoka, Hrvatska je bogata nizinama u Slavoniji, planinskim vrhovima Velebite te ruralnih predjela Istre. Turizam u Hrvatskoj se najviše zasniva na turističkom resursu Jadranskog mora dok su ostali turistički resursi slabo valorizirani. Sama činjenica da sezona na moru traje nekoliko mjeseci potrebno je razvijati i druge oblike turizma kako bi turisti posjećivali Hrvatsku tijekom cijele godine. Ekoturizam je jedan od oblika turizma koji se uglavnom veže i za razvoj ruralnog turizma. Obzirom da u ekoturizmu turisti preferiraju da koriste ekoproizvode kao što smo predhodno spomenuli u tom smislu pokretanje ovog oblika turizma je olakšano privatnicima jer je Ministarstvo turizma u suradnji sa Hrvatskom bankom za obnovu i razvoj, Hrvatskom gospodarskom komorom, Hrvatskom obrtničkom komorom i Ministarstvom poljoprivrede poduzelo niz akcija kroz smanjanje kamatnih stopa, pomoć pri pokretanju posla te razvoj proizvodnje eko hrane.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede RH objavljenim na zvaničnoj web stranici, u Republici Hrvatskoj površine pod ekološkom proizvodnjom u 2013. godini iznosile su preko 40 tisuća hektara, dok su u 2020. godini iznosile više od 108 tisuća ha. U Hrvatskoj je 6.372 proizvođača ekoloških proizvoda, od kojih se njih 5.081 bavi biljnom proizvodnjom, 182 stočarskom proizvodnjom, 1.070 proizvođača mješovitom proizvodnjom dok se 25 proizvođača bavi sakupljanjem samoniklog bilja, 24 pčelarstvom te 12 akvakulturom. Registrirano je 202 subjekta koji se bave i preradom ekoloških proizvoda.

Slika 1. Logo Hrvatskog eko proizvoda

Izvor: <https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/negativan-marketing-hrvatskog-eko-proizvoda/9885/>

Donesen je Nacionalni akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede 2023.-2030. godine čime se predviđaju mjere i potpore sadašnjim i budućim ekološkim proizvođačima iz nacionalnog proračuna. Da bi se ekološka proizvodnja razvijala potrebno je informirati s jedne strane proizvođače a s druge strane i potrošače. Ekoturizam u Hrvatskoj se najviše razvija u zaštićenim područjima koji podrazumijevaju nacionalne parkove i parkove prirode što omogućava boravak na svježem zraku i fizičke aktivnosti s jedne strane a s druge strane omogućava se edukacija te promatranje biljnih i životinjskih vrsta u prirodnom okruženju. Ukoliko bi turizam rastao nekontrolirano to može imati negativne posljedice u smislu infrastrukturnih posljedica po okoliš. U nastavku pregled zaštićenih područja na teritoriji Hrvatske, gdje ukupno zaštićenih područja ima 408., što zauzima 8,54% ukupne površine Hrvatske.

Tabela 2. Pregled zaštićenih područja na teritoriji RH

KATEGORIJA	BROJ ZP	POVRŠINA (KM ²)	% POVRŠINE RH
STROGI REZERVAT	2	24,19	0,03
NACIONALNI PARK	8	979,63	1,11
POSEBNI REZERVAT	77	400,11	0,45
PARK PRIRODE	11	4320,48	4,90
REGIONALNI PARK	2	1025,56	1,16
SPOMENIK PRIRODE	80	2,27	0,003
ZNAČAJNI KRAJOBRAZ	82	1331,28	1,51
PARK – ŠUMA	27	29,54	0,03
SPOMENIK PARKOVNE ARHITEKTURE	119	8,36	0,01
Površina zaštićenih područja unutar drugih zaštićenih područja		593,39	0,67
UKUPNO ZP U RH	408	7528,03	8,54

Izvor: Move, P. (2020), OBILJEŽJA EKOLOŠKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ S POSEBNIM OSVRTOM NA PROJEKT DALMATIA GREEN, Završni rad, str.16. prema: HAOP, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticenapodrucja/zasticena-podrucja-u-rh>

Vlada RH je imenovala Javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima i donijela Zakon o zaštiti prirode koji reguliše ovu oblast.

Da bismo utvrdili stanje i perspektive ekoturizma u RH u nastavku predstavljamo SWOT analizu na osnovu koje možemo vidjeti koje su snage, slabosti, prilike i prijetnje.

Tabela 3. SWOT analiza Hrvatskog ekoturizma

SNAGE	SLABOSTI
- Raznolikost i ljepota krajolika - Visoka razina očuvanosti i bio raznolikosti - Zelenilo i šumovitost prostora - Ugodna mediteranska klima - Mnoštvo raznolikih krških fenomena - Prostor za održivu turističku izgradnju - Jedan od najvećih udjela zaštićenih područja u okviru projekta NATURA 2000 u Europi	- Neprimjerena valorizacija prirodnih atrakcija - Neprimjereno korištenje prostora zbog niske razine upravljanja - Loša prometna infrastruktura - Neiskorišteni prirodni resursi - Nedostatak održivih hotela i drugih eko smještaja - Nedovoljna ekološka educiranost - Ekološka degradacija i devastacija prostora neprikladnom izgradnjom - Nepostojanje zajedničke politike svih zaštićenih područja - Premali broj novostvorenih atrakcija - Masovnost turista
PRILIKE	PRIJETNJE
- Razvoj ekoturizma u ruralnim područjima - Razvoj ekoturizma u kontinentalnoj Hrvatskoj - Rast i potražnja posebnih vrsta turističkih aktivnosti - Izrada procjene prihvatnog kapaciteta za zaštićena područja - Veća ulaganja u zaštitu prirode kroz EU fondove - Veći poticaji za razvoj ekološke poljoprivrede i razvoj eko sela - Rast potražnje za ekoturizmom u svijetu - Stvaranje autentične turističke ponude - Prilika za cjelogodišnji turizam	- Konkurencija - Smanjene mogućnosti ulaganja u prostore obuhvaćene zaštitom u okviru područja NATURA 2000 - Nedovoljno razvijena svijest o potrebi zaštite okoliša i očuvanju bio raznolikosti - Neodgovarajuća zakonska, planska i ostala regulativa

Izvor: Ojurović, J., (2017), *Uloga i značaj ekoturizma u turizmu Republike Hrvatske*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, str. 20

U Hrvatskoj postoji niz primjera dobre prakse ekoturizma kao što su:

- Ekoturistički paketi u NP Kornati i PP Lastovsko otočje;

- Istarske stancije;
- Dalmatinska etno-eko sela;
- Zelena Baranja;

Dakle, predhodno navedeni primjeri su svi tvorevina projekata, gdje uglavnom turisti borave u autohtonim objektima i sudjeluju u proizvodnji i kušnji hrane koja je specifična za to područje.

Slika 2. Prikaz Ekoturistički paketi u NP Kornati i PP Lastovsko otočje (prvi red lijevo), Istarske stancije (prvi red desno), Dalmatinska etno-eko sela (drugi red lijevo), Zelena Baranja (drugi red desno)

Izvor: <https://bokanews.me/wwf-uz-np-kornati-i-pp-lastovo-i-druga-zasticena-podrucja-zainteresovana-za-eko-turizam/>; <https://living.vecernji.hr/interijeri/zavirili-smo-u-jednu-od-najpozeljnijih-istarskih-stancija-909938>; <https://www.campingsolaris.com/dalmatinsko-etno-selo/>; <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/putovanja/krajevi-koje-mozete-istrazivati-vjecno-barem-10-stvari-koje-morate-vidjeti-u-slavoniji-i-baranji---638901.html>

4. ZAKLJUČAK

Ekoturizam je specifični oblik turizma koji ima perspektivu razvoja što je dokazano kroz niz primjera dobre prakse koji su produkt projekata. Obzirom da je glavni turistički resurs u RH Jadransko more, sezona traje samo nekoliko mjeseci, bilo bi dobro iskoristiti prednosti ekoturizma koji je usko vezan sa ruralnim turizmom, kako bi turistička sezona trajala cijelu godinu. Da bi se u RH ekoturizam dalje razvijao preporučujemo sljedeće:

- uskladiti postojeće zakonske i podzakonske propise s potrebama razvoja ekoturizma što zahtijeva njihove promjene
- potrebno je stvaranje pretpostavki za edukaciju kadrova (prekvalifikacija i dodatno školovanje) kao i edukaciju o stvaranju turističkih proizvoda i njihove promocije.

- izrada konkretnih razvojnih planova ekoturizma te definiranje razlika i potencijala pojedinih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.
- poticanje i osmišljavanje sustava edukacije o mogućnostima korištenja sredstava iz europskih fondova.
- Iskoristiti prednosti i snage, a eliminisati nedostatke koje smo predstavili u SWOT analizi.

Kao što možemo zaljučiti na osnovu predhodno navedenog jeste da je potrebno uložiti dodatne napore i raditi na promovisanju ekoturizma čime bi se ostvarili pozitivni efekti od ove vrste turizma.

5. LITERATURA

- [1] Bakan R., Jaković B. (2015), *Ekoturizam: Autorizirana predavanja i primjeri vježbi*. Elektroničko izdanje. Virovitica: Visoka škola za menadžment.
- [2] Miljak, T., Bačić, L., Kitić, M. (2012), *Ekoturizam kao poticaj razvoja poduzetništva u turizmu na primjeru. Republike Hrvatske*, UČENJE ZA PODUZETNIŠTVO / ENTREPRENEURIAL LEARNING 2
- [3] Ojurović, J., (2017), *Uloga i značaj ekoturizma u turizmu Republike Hrvatske*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula
- [4] Stić, D., (2018), *Marketing u turizmu*, Travnik, IUT
- [5] Valentine, P.S.(1992), *Nature - based tourism review* u Weiler B., Hall C.M.; Special interest tourism, Belhaven Press
- [6] <https://bokanews.me/wwf-uz-np-kornati-i-pp-lastovo-i-druga-zasticena-podrucja-zainteresovana-za-eko-turizam/>;
- [7] <https://living.vecernji.hr/interijeri/zavirili-smo-u-jednu-od-najpozelnijih-istarskih-stancija-909938>;
- [8] <https://www.campingsolaris.com/dalmatinsko-etno-selo/>;
- [9] Ministarstvo poljoprivrede RH, web stranica: <https://poljoprivreda.gov.hr/>
- [10] Move, P. (2020), *OBILJEŽJA EKOLOŠKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ S POSEBNIM OSVRTOM NA PROJEKT DALMATIA GREEN*, Završni rad, str.16. prema: HAOP, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticenapodrucja/zasticena-podrucja-u-rh>
- [11] <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/putovanja/krajevi-koje-mozete-istrazivati-vjecno-barem-10-stvari-koje-morate-vidjeti-u-slavoniji-i-baranji---638901.html>
- [12] <https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/negativan-marketing-hrvatskog-eko-proizvoda/9885/>